

MOKSLININKĖ, MOKYTOJA, MOTERIS...

MININT PROFESORĖS MEILUTĖS KABAILIENĖS (1931–2016)
90-ŪJŲ GIMIMO METŲ JUBILIEJŲ

Meilutė Chomskytė (Kabailienė) – VU geologinės nuotraukos ir naudingųjų iškasenų telkinių paieškos specialybės absolventė, 1955 m. VU Geologijos muziejaus archyvo nuotr.

Meilutė Chomskytė (Kabailienė) – graduate of VU Geological studies, 1955

Nenumaldomai skubantis laikas surenka akimirkas ir neša jas tolyn, palikdamas mums žmogiškų susitikimų šilumą, bendrų darbų džiaugsmą, pasididžiavimą pasiektais rezultatais ir dėkingumą už galimybę kurti drauge. Juk rankraščiai nedega... Rankraščiai su Profesorės parašėse brūkštelėtomis pastabomis ir klausimais, kurie dar ne vienus metus lydės jos mokinius ir kolegas.

Tarptautinė geologų bendruomenė praėjusį rudenį minėjo mokslininkės, palinologės, paleobotanikės, puikios pedagogės profesorės Meilutės Kabailienės (Chomskytės) (1931–2016) 90-ųjų gimimo metų sukaktį. Baigusi geologijos studijas Vilniaus universiteto (VU) Gamtos mokslų fakultete 1955-aisiais M. Kabailienė savo tyrimus pradėjo Geologijos ir geografijos institute, vėliau juos tęsė Vilniaus

pedagoginiame institute (VPI) (1971–1980 m.), o nuo 1980-ųjų dirbo VU. 1960 m. mokslininkės apginta geologijos mokslų kandidato (dabar – mokslų daktaro) disertacija „Rytų Baltijos pakrantės svarbiausi stratigrafijos ir paleogeografijos bruožai ir jų sugretinimas su kaimyniniais rajonais“ – pirmas išsamus tokio pobūdžio darbas mūsų regione. Mokslo bendruomenei išimtinai svarbi 1973 m. Profesorės apginta geologijos ir mineralogijos mokslų daktarės (dabar – habilituotos mokslų daktarės) disertacija „Žiedadulkių spektrų susidarymas ir jų interpretacijos metodai pritaikant Lietuvos holoceno stratigrafijai ir miškų istorijai“, kuri buvo publikuota atskira monografija. Šiame darbe pristatytas augalijos paplitimo dinamikos įvertinimo metodologinis pagrindas, besiremiantis matematiniais žiedadulkių spektro analizės metodais, tarp jų ir apibrėžiančiais skirtumus tarp nuosėdose aptinkamo žiedadulkių spektro ir augalijos sudėties.

Įvaldžiusi didelio kruopštumo reikalaujančius sporų-žiedadulkių ir titnagdumblų (diatominių dumblų) analizės metodus, mokslininkė taikė juos vertindama klimato dinamiką ir ekosistemos istoriją, taip pat ir atkurdama skaitines klimatinių parametrų vertes, kurių apibrėžimas mokslo pasaulyje tuo metu kėlė daug klausimų ir problemų. Vėlyvojo ledynmečio ir holoceno ežerų bei Baltijos jūros raidai atkurti Profesorė pirmoji Lietuvoje pritaikė titnagdumblų analizę. Pasitelkusi palinologinių tyrimų duomenis ji sudarė Lietuvos vėlyvojo ledynmečio ir holoceno stratigrafinę schemą, kuri, atliekant poledynmečio aplinkos tyrimus mūsų šalyje bei visame rytų Baltijos regione, ne vieną dešimtmetį buvo esminė. Sėkmingos tarptautinės mokslinės karjeros metu Profesorė sukūrė išpūdingą teorinį ir praktinį pagrindą, būtiną poledynmečio paleoaplinkos bei antropogeninio poveikio aplinkos pokyčių dinamiškai sėkmingiems

M. Kabailienė savo darbo vietoje, 1992 m. VU Geologijos muziejaus archyvo nuotr.

M. Kabailienė at her workplace, 1992

tyrimams realizuoti. Apie tai rašoma M. Kabailienės monografijose: „Taikomosios palinologijos pagrindai“ (1979 m.), „Lietuvos holocenas“ (1990 m.), „Gamtinės aplinkos raida Lietuvoje per 14 000 m.“ (2006 m.), „Žiedadulkių spektrų susidarymas ir interpretavimo metodai“ (2010 m., anglų kalba). Aukščiausių Profesorės mokslinių darbų vertę liudija ir dvi nacionalinės mokslo premijos: LTSR valstybinė (1978 m.) ir Lietuvos mokslo (2008 m.). M. Kabailienė nuolat atstovavo mūsų šaliai įvairiose tarptautinėse darbo grupėse, projektuose, organizavo bendrus seminarus ir projektus su užsienio, ypač Skandinavijos šalių mokslo institucijomis.

Prof. M. Kabailienės suformuluotos mokslinės įžvalgos išlieka svarbios ir šiandien, jas nuolat patvirtina nauji tyrimų duomenys. Bendras mokslininkės paskelbtų publikacijų

skaičius viršija kelis šimtus, o nemaža jų dalis išspausdinta prestižiniuose tarptautiniuose mokslo leidiniuose, kuriuos tuo metu pasiekdavo pavieniai mūsų šalies geologines problemas nagrinėjančių mokslininkų rankraščiai.

Žinios apie praeityje įvykusius klimato svyravimus, kuriuos daug dešimtmečių kartu su kolegomis nagrinėjo M. Kabailienė, šiandieninių klimato pokyčių ir gyvenimui tinkamos aplinkos išsaugojimo kontekste išlieka išimtinai aktualios. Nėra abejonų, kad jas nuolat papildys nauji tyrimų duomenys, įžvalgos ir atradimai, kuriuose dalyvaus ir gausus būrys Profesorės mokinių. Didelę jos gyvenimo dalį užėmė aktyvi ir sėkminga pedagoginė veikla. Mokslininkė parengė ir publikavo vadovėlius „Kristalografija“ (2003 m.) ir „Paleontologija“ (kartu su S. Radzevičiumi) (2011 m.), skaitė paskaitų kursus VPI ir VU įvairių studijų programų ir studijų pakopų studentams. Daugelis šiandien dirbančių geologų ar geografų klausėsi Profesorės paskaitų, sėmėsi žinių jos vedamuose seminaruose.

Išimtinai svarbus M. Kabailienės indėlis rengiant geologijos ar net kitų mokslo sričių jaunosius mokslininkus. Kartu su doktorantais formuluodama prioritetines planuojamų tyrimų kryptis, Profesorė siekė jų tarpdiscipliniškumo, kuris sudaro sąlygas generuoti pačius įdomiausius rezultatus. Aukšta studentų atliekamų tyrimų kokybė ir vėlesnė gautų rezultatų integracija į tarptautinius mokslo tinklus sudarė sąlygas sėkmingai tolesnei doktorantų ar jaunųjų daktarų mokslinei karjerai. Mokslininkė vadovavo dešimčiai mūsų šalies ir užsienio – Švedijos, Estijos, Baltarusijos, Rusijos – mokslo centrų doktorantų, kurie parengė ir sėkmingai apgynė geologijos, botanikos ir kt. mokslo sričių disertacinius darbus.

Turime priminti, kad ilgus metus mūsų šalies mokslininkai susidurdavo su nemažais iššūkiais dėl tiriamojo darbo techninių galimybių, gautų rezultatų analizės ir apibendrinimo bei naujausios mokslinės informacijos pasiekiamumo. Profesorės autoritetas mūsų šalies ir užsienio mokslo bendruomenėse, jos ryšiai su pagrindiniais užsienio mokslo centrais ir asmeniniai kontaktai su užsienio ir

Profesorė (dešinėje) apsupta savo mokinių. V. Šeirienės asmeninio archyvo nuotr.
The professor (right) is surrounded by her followers

Lietuvos mokslininkais bei gamybinių organizacijų vadovais leido užtikrinti geriausias tyrimų sąlygas doktorantams, kuriems ji stengėsi pagelbėti visais įmanomais būdais. Didelėmis M. Kabailienės pastangomis Lietuvos geologų bendruomenės nariai galėjo bendradarbiauti su kolegomis užsienyje, dalyvauti įvairiuose mokslo projektuose, studijuoti užsienio mokslo centruose, pristatyti savo darbus gretimuose ir toliausiuose pasaulio kraštuose vykusiose tarptautinėse konferencijose ir seminaruose.

Neretai tai būdavo beveik motiniškas rūpestis, kai atiduodama pasirašytą rekomendaciją, besiruošiantį į stažuotę ar konferenciją užsienyje studentą visada palydėdavo raminančia fraze: „...nesijaudink, viskas bus gerai.“ Ir išties viskas būdavo gerai. O sugrįžę skubėdavome į Geologijos ir mineralogijos katedrą, kur savo kabinete laukdavo Profesorė, – jau planuojanti naujus, dar įdomesnius projektus ir bendras veiklas su pasaulio mokslo korifėjais ar dar vieną lauko ekspediciją. Laukdavo Mokytoja ir Kolegė, kurią darbštumas, atkaklumas ir dvasios stiprybė gelbėjo

net pačiais sunkiausiais gyvenimo momentais. Juk naujos knygos rankraštį galima redaguoti ir gulint ligoninės lovoje, svarbiausia, kad studentus pasiektų jiems taip reikalingas vadovėlis... Pareiga buvo nekvestionuojamas Profesorės gyvenimo moto.

Šiandien akivaizdu, jog dar viena M. Kabailienės įžvalga – būtinybė integruotis į pasaulinę mokslo erdvę ir jos pastangos tiesti naujus Lietuvos mokslo kelius į pasaulį tapo visos mokslinės geologų bendruomenės prioritetu. Ir tai vienas esminių mokslininkės veiklos rezultatų.

Priėmę didelę gyvenimo dovaną – galimybę dirbti su iškilia pasaulio mokslo bendruomenės pripažinta Lietuvos mokslininke, gavome ir labai nelengvą įpareigojimą – tęsti jos pradėtus darbus ir skleisti pasauliui žinią apie naujus Lietuvos geologijos mokslo pasiekimus. Tai mūsų pagarbos Profesorėi išraiška...

*Miglė Stančikaitė, Vaida Šeirienė,
Gamtos tyrimų centras*